

‘De ontwerpers zijn dienstbaar aan de ouderen, waarbij de ambachtexperts de schakel zijn als overdragers van het concept.’

Project

FabricAge, creatieve handwerk- en textiel-workshops in pop-upateliers voor ouderen

Doelgroep

vitale ouderen / kwetsbare ouderen thuiswonend / kwetsbare ouderen in zorginstelling / intergenerationeel

Kunstdiscipline

textiel

Organisatie

Stichting Tout Maastricht i.s.m. FASHIONCLASH

Locatie(s)

Maastricht

Geïnterviewden

Geerte Courtens,

projectmedewerker sociaal-artistiek & senioren

Stichting Tout Maastricht en opbouwwerker Trajekt

Tiel Janssen,

textielkunstenaar en ambacht-expert FabricAge

Kijk voor meer informatie op:

www.toutmaastricht.nl/projecten/voor-senioren/fabricage

www.fabric-age.nl en www.trajekt.nl.

1.2 FabricAge

FabricAge is een grootschalig participatieproject voor Maastrichtse ouderen waarbij zij in workshops breien, weven en borduren. Ze krijgen les van experts op leeftijd over 'vergeten' handwerktechnieken, breiden hun eigen vaardigheden uit en hebben het ondertussen samen gezellig.

'Ik zorg ervoor dat mensen íngroeien in iets waarin ze kunnen dóórgroeien.'

Volgens workshopbegeleider Tiel Janssen gaat het creatieve proces over er (voor elkaar) zijn en is het medium daaraan ondergeschikt. 'Ik zorg ervoor dat mensen íngroeien in iets waarin ze kunnen dóórgroeien. En dat moet je vooral plezierig houden!' *FabricAge* is een initiatief van Tout Maastricht en het internationale modeplatform FASHIONCLASH. Naar aanleiding van het succesvolle maatschappelijke project *Let's (Ad)dress The People* uit 2016 zetten beide organisaties hun samenwerking voort, ditmaal om een textielproduct en -label op te zetten, genaamd *FabricAge*. 'Je kunt de naam zien als Textiel ontmoet Leeftijd, maar ook uitspreken als 'fabricage' zoals de Maastrichtenaren dat doen,' zegt Geerte Courtens. 'Dan verwijst je naar het aspect van het handwerk.' In de zomer van 2017 vonden in Centre Céramique en in diverse buurthuizen en zorginstellingen in Maastricht 75 gratis

handwerk- en textielworkshops plaats. Meer dan 150 ouderen tussen de 55 en 90 jaar werkten mee aan de totstandkoming van de eerste *FabricAge*-creatie. Deze spraakmakende installatie, bestaande uit enkele op zichzelf staande textielstukken, was vervolgens te bewonderen op verschillende locaties in de stad.

FabricAge is een vorm van social design: ambacht-experts gaan samen met enthousiaste ouderen aan de slag om de ontwerpen van textiel-designers te realiseren. Geerte benadrukt dat de ouderen als uitvoerders altijd centraal staan. 'De ontwerpers zijn dienstbaar aan de ouderen, waarbij de buddy's [de ambacht-experts] de schakel zijn als overdragers van het concept.' De textieldesigners, ambacht-experts en ouderen vormen samen een *create-community*. In de toekomst willen FASHIONCLASH en Tout Maastricht de community spraakmakende en hoogwaardige ontwerpen in opdracht laten vervaardigen, waarbij hun rijke kennis en ambachtelijke expertise de *unique selling points* zijn.

Verbinden door vertalen

Breien, weven, borduren, macrameeën, punniken: stuk voor stuk handwerktechnieken die naar de achtergrond zijn verdrongen in een tijd waar alles draait om massaproductie en *fast fashion*. Bij het

maakproces van *FabricAge* zijn de oudere workshopleiders, houders van dit levend erfgoed, dan ook onmisbaar. Deze ambacht-experts vormen de verbinding tussen het ontwerp, het materiaal en de vele creatieve handen. Ook Geerte is bij *FabricAge* actief als verbinder, en wel op een heel bijzondere manier. 'Doordat ik niet alleen als opbouwwerker bij Trajekt werk, maar ook als projectmedewerker aan Tout Maastricht verbonden ben, kan ik in mijn banen het beste van twee werelden combineren.' Cultuurparticipatie blijkt een uitgelezen manier om bruggen te slaan tussen kunst en welzijn.

'Eenzaamheid is een beladen woord, maar we zagen hoe blij ouderen waren om er even uit te zijn.'

Maastricht als stad was het uitgangspunt voor het ontwerp van *FabricAge*: samenhang vinden tussen de verschillende wijken en de diversiteit aan inwoners. 'Welzijnswerk draait vaak om grote thema's zoals armoede, eenzaamheid en polarisatie,'

aldus Geerte. 'Dat kun je niet plompverloren omzetten in een cultureel concept. We hebben gekeken hoe je verbinding kunt verbeelden.' De textielontwerpers gingen uit van de stadsplattegrond van Maastricht. Iedere wijk zou een eigen plattegrond maken, die nieuw werd vormgegeven, maar met behulp van ambachtelijke technieken werd uitgevoerd. 'Mensen waren aanvankelijk huiverig,' vertelt Geerte. 'Je komt van bovenaf met iets abstracts, een aanpak die niet aansluit bij hoe wij in het welzijn te werk gaan.' Dus zocht Geerte naar een manier om een concept dat ver van wijkbewoners af stond, te vertalen naar een motivatie om mee te doen. Ze legde uit dat mensen, door samen te werken aan de plattegrond, konden laten zien wat de wijk voor hen persoonlijk betekende en waar ze trots op waren. 'Mensen uit volkswijken komen niet zo gauw in aanraking met flamboyante types als kunstenaars en buddy's. Zodra die zeiden: 'Wat jij kan, is fantastisch!' straalden ze.' Bovendien kreeg het project veel media-aandacht. 'Als je op tv komt, dan doet dat wat met je,' aldus Geerte. Uiteindelijk was de betrokkenheid onder de wijkbewoners dusdanig groot dat ze zelfs handtekeningen inzamelden om hun kunstwerk in de wijk te laten plaatsen, en met succes.

Diversiteit onder deelnemers

'Eenzaamheid is een beladen woord, maar we zagen hoe blij ouderen waren om er even uit te zijn,' vertelt Geerte. Vooral alleenstaande vrouwen bezochten de workshops en genoten van het werken met kwalitatief hoogwaardige materialen. Mensen konden op eigen initiatief binnenlopen bij het Centre Céramique. Deze workshops trokken vooral vitale ouderen, net als die in de buurthuizen, waar al sociale clubjes gevormd waren die

Geerte Courtens: Toon het eindresultaat van je project op openbare locaties en vermeld de namen van alle deelnemers op de tekstbordjes. Zo geef je iedereen credit en zorg je voor verbinding en herkenning.

nu als bestaande groep bij *FabricAge* aanhaakten. De workshops in de zorginstellingen boden kwetsbare ouderen een welkome afwisseling, maar vroegen wel veel meer van de ambacht-experts, omdat deze deelnemers minder zelfstandig waren. 'Mensen komen daar voor jou – niet om een kunstje te leren,' stelt Tiel. 'Als je mensen persoonlijk aan je weet te binden, door aan te sluiten bij hun belevingswereld, dan krijg je ze mee.'

'Jongeren die een brede blik en empathisch vermogen kunnen koppelen aan hun inhoudelijke kennis, bereiken altijd wel wat bij ouderen.'

Afgaand op de diversiteit binnen de doelgroep bood *FabricAge* uiteenlopende mogelijkheden om te participeren. Als voorbeeld noemt Geerte een mevrouw die bijna nergens meer toe kwam. 'Het enige wat ze nog leuk vond was draden oprollen. Dus die heeft heerlijk klosjes zitten maken, waar de andere dames weer mee verder konden.' Tiel sluit zich bij Geerte aan: 'Vanuit vroeger hebben mensen allerlei belemmeringen,

zo van dat kan ik niet, en het is niet goed genoeg. Ik vertelde ze dat het enige wat uitmaakte was dat zij het goed vonden. Dan bloeiden mensen meteen op!'

Werken met ouderen

Gevraagd naar haar leeftijd – Tiel is 73 – en hoe zij haar rol als ambacht-expert tussen andere ouderen ervaart, zegt Tiel dat ze helemaal niet met leeftijd bezig is. 'Op mijn 58ste ging ik voor de tweede keer naar de kunstacademie, tussen de jonge voltijdstudenten. Leeftijd speelt voor mij geen rol, voor alles wil ik creativiteit en ambachtelijkheid kunnen delen. Kijken waar je elkaar kunt voeden.' Lesgeven draait volgens Tiel om doorgeven. 'Het klinkt egoïstisch, maar pas als ik zelf geprikkeld word, kan ik uitdelen.' Omgaan met ouderen is allesbehalve ingewikkeld, zegt ze. 'Jongeren die een brede blik en empathisch vermogen kunnen koppelen aan hun inhoudelijke kennis, bereiken altijd wel wat bij ouderen.'

De textiel-designers moesten zich niet alleen schikken naar een gezamenlijke opdracht, maar ook kunnen omgaan met ouderen. Dit leverde weleens spanningen op. *FabricAge* wil namelijk spraakmakende textielcreaties te koop aanbieden, waardoor het resultaat van de workshops aan bepaalde eisen moest voldoen. 'Designers worstelden met de vraag of het nu om participatie ging of om het eindresultaat.' Geerte geeft aan dat ze bij vervolgprojecten sterker gaan inzetten op de agogische vaardigheden van de ambacht-experts, door ze te ondersteunen met bijvoorbeeld een stagiair. 'Vooral bij ouderen met een dwingend karakter, of een psychiatrische achtergrond, bleek dat de buddy's meer in huis moesten hebben dan het

kunnen overdragen van technieken. Omgaan met ondermijnd of weerbarstig gedrag viel hen zwaar.' De taakgerichtheid werd daardoor ondergeschikt aan de groepsdynamiek.

Sociale groei

Geerte zag diverse bewonersgroepen nader tot elkaar komen. 'In de achterstandswijk Witten-vrouwenveld hadden we regelmatig deelnemers met een grote afstand tot kunst en cultuur. Uiteindelijk waren zij misschien wel het trotst op hun werk.' Bewoners van zorgcentrum Scharwyerveld werkten samen met vrouwen uit een nabijgelegen asielzoekerscentrum. 'Zij maakten heel andere kleurencombinaties: waar de ouderen best sober borduurden, kozen de Syrische vrouwen juist voor

glanzende materialen, feestelijk en vol glitters.' *FabricAge* maakt iets los bij mensen, vooral omdat ze samen aan iets werken waarbij niet alles al voorgeschreven is. Cultuurparticipatie gaat volgens Geerte dan ook niet alleen over meedoen, maar ook over meedenken en mee-creëren. Naast de creatieve ontwikkeling van de deelnemers, groeien ze ook op sociaal vlak, merkt Geerte. De drijfveer verschuift langzamerhand van het handwerken naar het delen van levensverhalen. 'In het begin ligt de focus op het breien, want dan hoeven mensen niet met elkaar te praten. Na een tijd komt het contact op gang en zie je dat mensen zich beter gaan verzorgen. Een beetje make-up, leukere kleren. Ze maken een nieuwe start!'

Tiel Janssen: Ga niet uit alleen van wat jij mooi vindt als je een creatief proces begeleidt, maar sta open voor de reflectie van de ander.